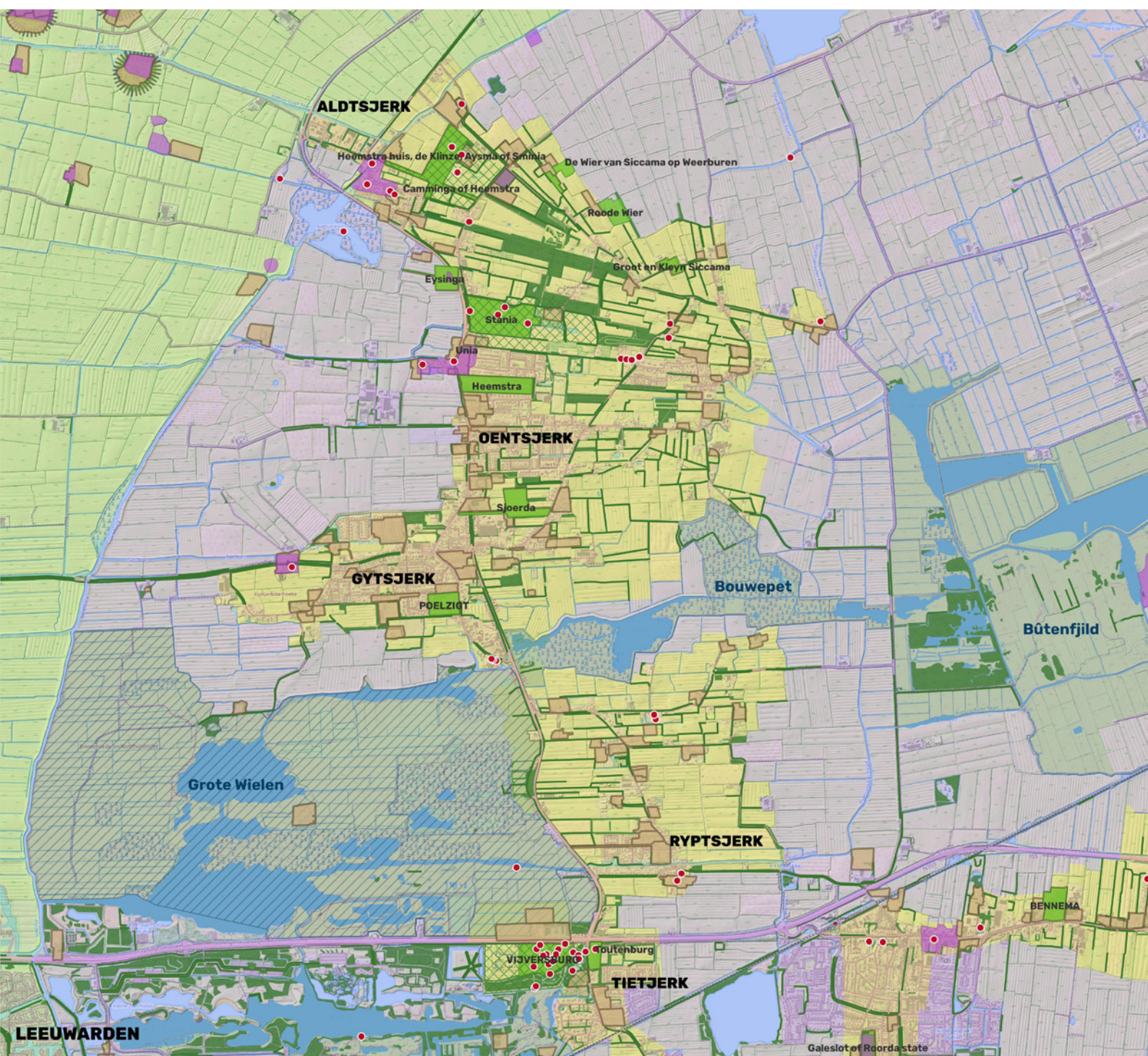

PARKLANDSCHAP TRYNWÂLDEN

SLIMME GROEI VAN HET FRIESE KAPITAAL VOOR
EEN GASTVRIJ EN GROEN FRYSLÂN

Projectvoorstel

MOAI FRYSLÂN 2050+

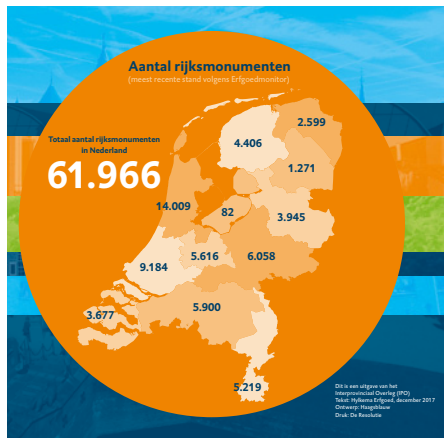
AMBITIEKAART VOOR HET FRIESE KAPITAAL (FRIES ERFGOED COLLECTIEF, 2024)

De kaart verbeeldt slimme combinaties met het Fries erfgoed en de historische omgeving met de kwaliteiten van het agrarische cultuurlandschap, erfgoed en natuur. Deze ‘ambitiekaart’ brengt de grote diversiteit aan kwaliteiten in beeld als basis voor de ingrijpende, integrale en intersectorale opgaven waar we voor staan. In beeld is gebracht wat de specifieke kenmerken zijn van het cultuur- en natuurerfgoed in het kleiweidegebied, de veenweidegebieden en de beekdalen. Voor Fryslân bestaat het erfgoedkapitaal in het bijzonder uit de erfgoedensembles van staten en stinzen, met boerderijen, kerken en molens en de combinatie met de groenblauwe dooradering van natuurgebieden. Deze erfgoedensembles vormen onder andere de parklandschappen van Oranjewoud, Beetsterzwaag/Olterterp, Gaasterland, Trynwâlden en Bakkeveen.

1

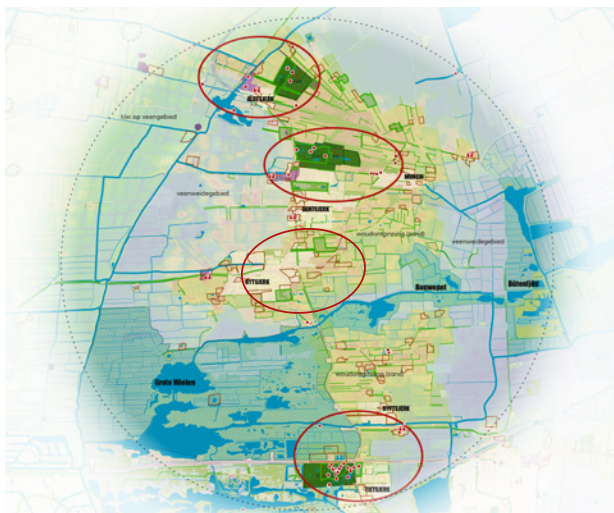
HET KAPITAAL VAN FRYSLÂN

Fryslân is een van de rijkste erfgoedprovincies van Nederland. En daar is niet iedereen zich van bewust. In Friesland komen het erfgoed en de natuur samen in vier indrukwekkende UNESCO Werelderfgoedlocaties, omringd door meer dan 4400 groene en gebouwde monumenten zoals kerken, molens, historische landgoederen, parken en tuinen. Voeg daar de verborgen schatten van archeologische monumenten aan toe, en je hebt een provincie die haar erfgoed dient te koesteren als een kostbaar juweel. Samen met de uitgestrekte natuurgebieden vormen ze het ware kapitaal van het unieke Friese landschap.

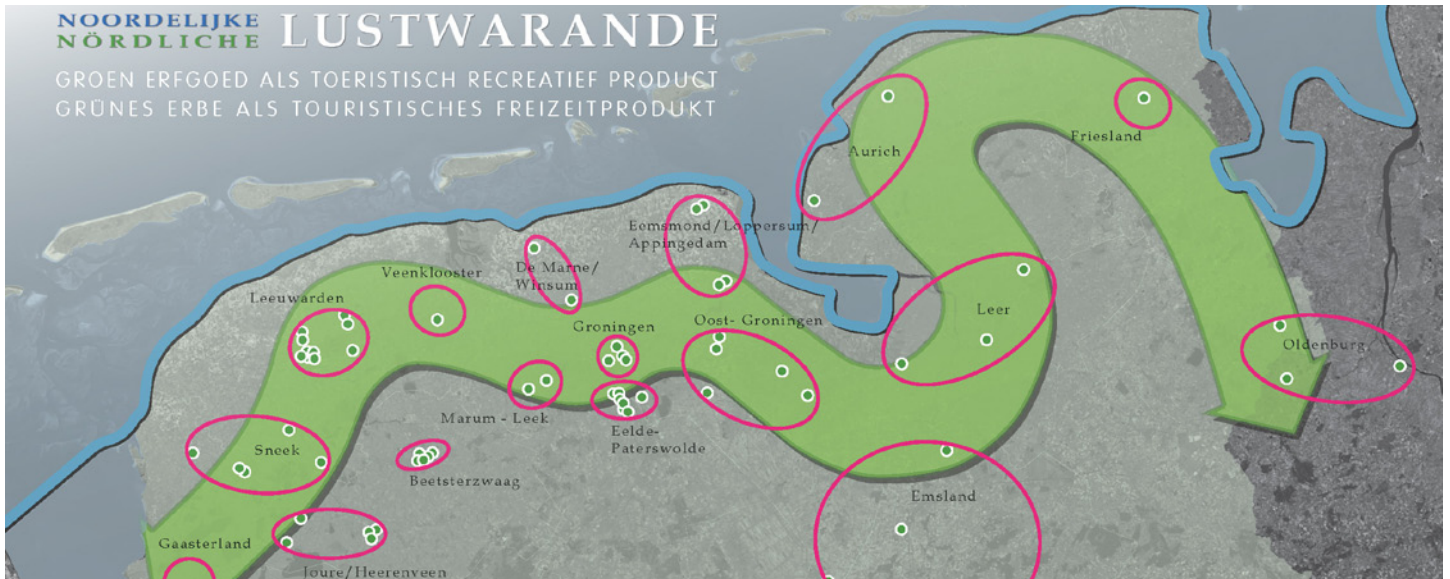

Aantal rijksmonumenten in Nederland

Met het ontwikkelen van een inspirerend gebiedsperspectief voor het 'Parklandschap Trynwâlden' toont het Fries Erfgoed Collectief (FEC) hoe dit model ook toepasbaar is in andere schitterende parklandschappen, zoals Oranjewoud, Beetsterzwaag, Bakkeveen en Gaasterland. Een perspectief waarin erfgoed niet alleen behouden wordt, maar juist een breed toegankelijke basis vormt voor een toekomstbestendig perspectief, van betekenis voor jong en oud.

Parklandschap Trynwâlden

Proeftuin voor een innovatieve reisbestemming als onderdeel van de Noordelijke Lustwarande, een reeks van landgoederenlandschappen vanaf Oranjestad tot aan Oldenburg (D).

Basis vertrekpunt blijft: onze visie

Toerisme niet langer een doel op zich, maar een **middel**

We willen de **positieve kracht** van toerisme versterken, zodat Vlaanderen kan bloeien als een innovatieve, inspirerende en kwalitatieve reisbestemming ten bate van de **plek**, haar **bewoners, ondernemers en bezoekers**.

Basis vertrekpunt blijft: onze visie

Toerisme niet langer een doel op zich, maar een **middel**

We willen de **positieve kracht** van toerisme versterken, zodat Vlaanderen kan bloeien als een innovatieve, inspirerende en kwalitatieve reisbestemming ten bate van de **plek**, haar **bewoners, ondernemers en bezoekers**.

TOERISME VLAANDEREN

2

EEN GASTVRIJ EN GROEN PARKLANDSCHAP TRYNWÂLDEN

DE SLEUTEL VOOR SLIMME GROEI EN BREDE WELVAART

Het gastvrije en groene Parklandschap Trynwâlden heeft een schat aan troeven in handen. Denk aan de imposante Friese buitenplaatsen zoals Stania State, De Klinze, Heemstra State en het natuur- en cultuurpark Vijversburg. Daar zijn de landschapsparken in het begin van de 19e eeuw door Lucas Pieter Roodbaard aangelegd. Deze unieke plekken, gecombineerd met de natuurgebieden de Groene Ster, de Grote Wielen en Bûtenfjild, maken van Trynwâlden een bestemming van betekenis die ver buiten de regio reikt. Samen met publiekstrekker Aqua Zoo vormen ze een verbluffende collectie van natuurlijke en culturele parels, die de basis leggen voor een ambitieuze gebiedsvisie en aantrekkelijk zijn voor recreatieve belevenissen voor jong en oud.

MAAR HET GAAT NIET GOED

De publiekswaarde van de Friese buitenplaatsen lijkt letterlijk af te brokkelen. De Klinze fungeert momenteel als tijdelijke opvang voor Oekraïense vluchtelingen, het hoofdgebouw van Stania State staat deels leeg en wordt slechts gedeeltelijk verhuurd aan ondernemers. Heemstra State is getransformeerd tot een dienstencentrum voor verschillende doelgroepen. Maar het gaat niet om deze incidentele ontwikkelingen, het draait om het grote Friese geheel: het complete ensemble dat deze buitenplaatsen ooit heeft verbonden en het zo bijzonder maakte. Het is helaas aan achteruitgang onderhevig. Het is de verbinding en de samenhang die hersteld en gekoesterd moet worden.

- De nog resterende staten en stinzen in dit gebied blijven verborgen parels zonder publieksfunctie. Hun immense potentieel ligt ongebruikt, terwijl het behoud en verduurzamen van deze monumenten vraagt om flinke investeringen.
- Stichting op Toutenburg, de eigenaar en beheerder van Park Vijversburg, worstelt met toenemende financiële druk. Het wordt steeds moeilijker om de exploitatie van het landgoed rond te krijgen.
- De vitaliteit van de historische, monumentale parken neemt zienderogen af. Voor het vervangen van eeuwenoude bomen en het verjongen van bosschages is geen toekomstplan, het is geen wens maar een urgente noodzaak.
- De samenhang met andere monumenten zoals molens, beschermde dorpsgezichten en kerken blijft onderbelicht. Een kans om het erfgoed als collectief te versterken, wordt onvoldoende benut.
- Aantrekkelijke horeca en verblijfsaccommodaties ontbreken, waardoor het gebied zijn potentie als bestemming voor bezoekers niet volledig kan waarmaken.

VERBINDEN VAN RUIJTE EN ECONOMIE

Het verbinden van Ruimte en Economie staat voor het creëren van de ruimtelijke en economische randvoorwaarden die nodig zijn om het Friese erfgoed tot een sterke bestemming (sterk merk) uit te laten groeien met en voor de huidige en toekomstige bewoners, bedrijven en bezoekers.

EEN BETEKENISVOLLE BESTEMMING VOOR WAARDEVOLLE BEZOEKEN

Stel je voor: een rijk parklandschap, zoals Oranjewoud, dat de allure combineert met een Veluwe-achtige uitstraling, waar natuur, cultuur en beleving samenkomen.

- Een indrukwekkend groen decor met weelderige begroeiing en eeuwenoude bomen, doorkruist door waterpartijen.
- Perfect onderhouden erfgoed, waar moestuinen en boomgaarden weer tot leven komen en je hun oogst kunt proeven.
- Ambachtelijke activiteiten, zoals een 'Artist in Residence' die werkt aan de restauratie van dit waardevolle erfgoed.
- Adembenemende wandelroutes, zowel door natte als droge gebieden, waar je kunt fietsen, wandelen en varen.
- Culturele evenementen in prachtige historische gebouwen, zoals staten, kerken, molens en boerderijen.
- Een bruisende horeca die zeven dagen per week open is en streekproducten serveert, waar bezoekers zich welkom voelen.
- Een gebied dat mensen aantrekt om te komen, te verblijven en telkens weer terug te keren.
- En een plek waar 'gemeenschapstoerisme' floreert, met bewoners en bedrijven die samen een gastvrij Mienskip concept voor bezoekers uitrollen en waarvan de opbrengsten terugvloeien naar het gebied zelf.
- Een parklandschap met een rijke biodiversiteit, erkend en beleefd door cultuurminnende bevolkingsgroepen.

SAMENWERKEN AAN EEN TOEKOMSTBESTENDIG GEBIEDSPERSPECTIEF

Door een toekomstbestendig gebiedsperspectief te realiseren, kan de publiekswaarde van dit veelbelovende cultuurhistorische parklandschap naar een hoger niveau worden getild.

Dit betekent een kwaliteitsimpuls voor:

- De heropleving van De Klinze met vernieuwde horeca en verblijfsaccommodaties die de oude allure terugbrengen.
- Een duurzame herbestemming van Stania State die zich richt op een exploitatie met grote publiekswaarde, waarbij het erfgoed in ere wordt gehouden.
- Een toekomstvisie voor Heemstra State die zowel historische elementen behoudt als nieuwe potenties ontgrendelt, met een unieke kans voor het eerste Friese 'regeneratieve' landgoed.
- Een inspirerend bezoekerscentrum bij De Groote Wielen, geïnspireerd door voorbeelden zoals de Wiede in Sint Jansklooster, dat fungeert als startpunt voor avontuurlijke ontdekkingstochten.
- De doorontwikkeling van Vijversburg met het oog op een breder en betalend publiek.
- Versterking van de kwaliteit van het groen: herstel van lanen en landschapselementen, en het vergroten van de biodiversiteit.
- Verbinden van verborgen routes: prachtige wandel-, fiets- en vaarroutes die nog niet goed op de kaart staan, krijgen de aandacht die ze verdienen.
- Verbeteren van openbaar vervoer en deelmobiliteit, zoals fietsen, scooters en bootjes, om de toegankelijkheid en mobiliteit in het gebied aantrekkelijker te maken.

Fries
Erfgoed
Collectief

LEGENDA

LANDSCHAP

Landschapstypen

- Klei op veengebied
- Veenweidegebieden
- Woudontginning

CULTUURHISTORIE

- Dijken
- Terpen
- Buitenplaatsen - staten en stinzen
(nog aanwezig en voormalig)
- Boerderijplaatsen
(nog aanwezig en voormalig)

BESCHERMD ERFGOED

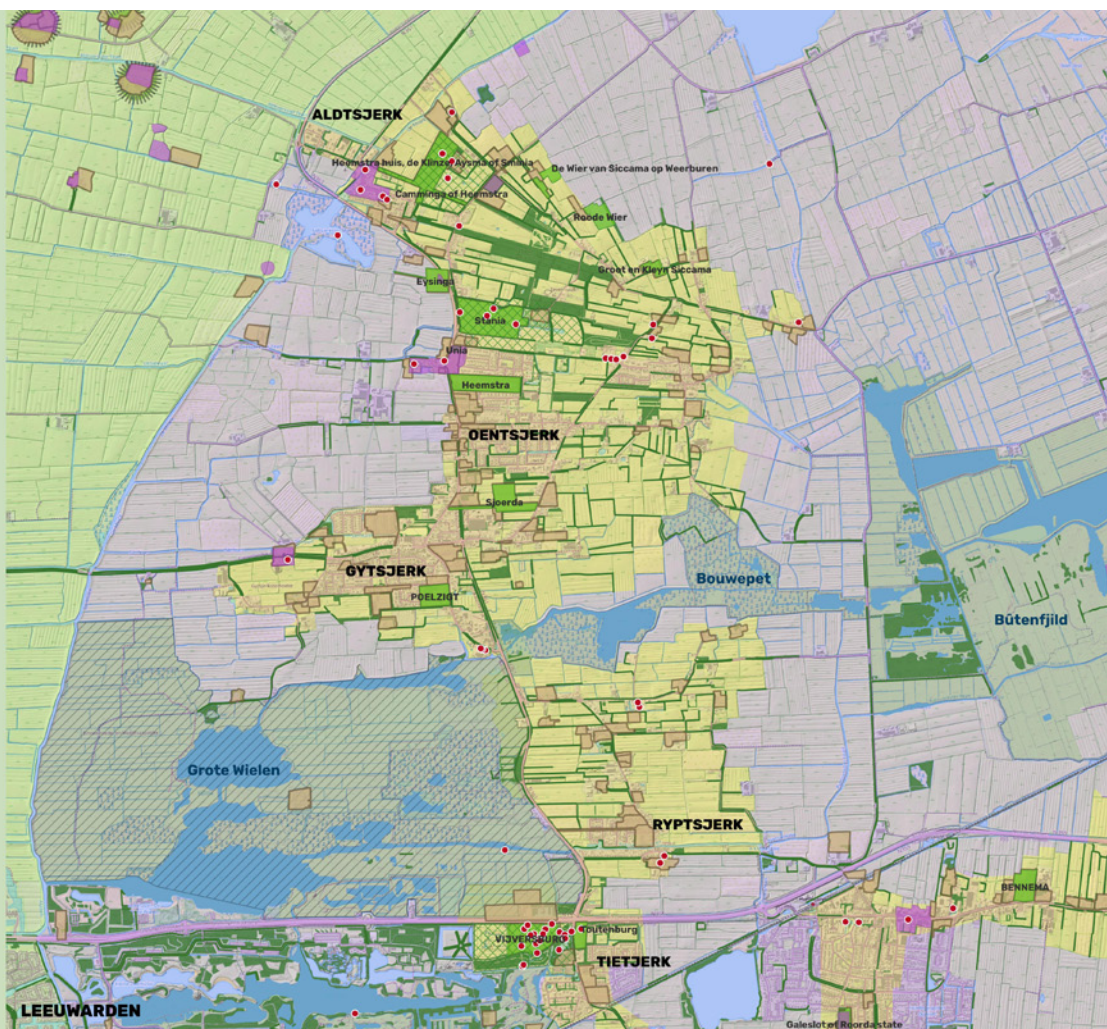
- Rijksmonumenten
- Archeologische Monumenten
- Rijksbeschermd groenaanleggen

NATUUR

- Natura2000
- Natuurnetwerk Nederland (NNN)
- NNN - natte natuur
- NNN - droge natuur
- Groen
- Houtwallen en singels
- Bos

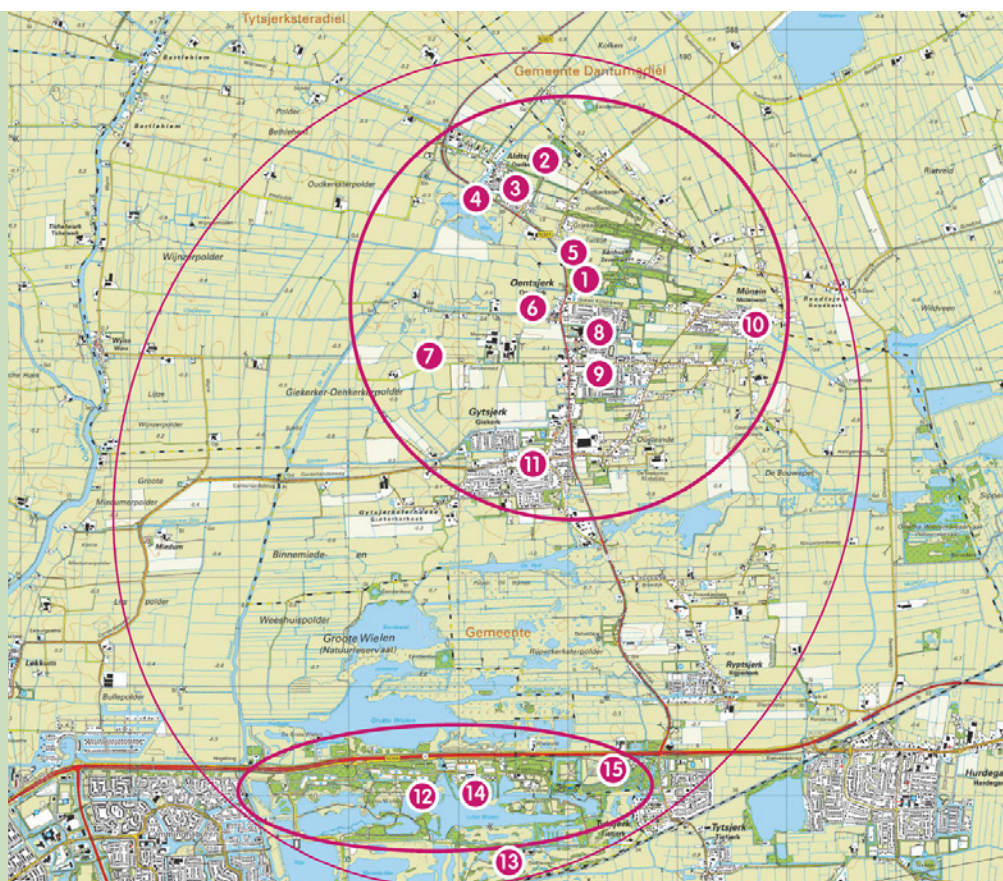
Parklandschap Trynwâlden

CONCEPT 06-06-2024

Parklandschap Trynwâlden (Landschap, Cultuurhistorie, Erfgoed en Natuur)

1. Stania State
2. De Klinze
3. Dorpsbelang Aldtsjerk
4. Watersport Aldtsjerk
5. Manege
6. Kerk
7. Landbouw
8. Heemstrastate
9. Dorpsbelang Oentsjerk
10. Watersport Munein
11. Dorpsbelang Gytsjerk
12. Groene Ster
13. Golfbaan
14. Aqua Zoo
15. Vijversburg

Friese Ecosysteem voor circulaire samenwerking in Trynwâlden

SAMEN ZIJN WE STERK

Om van dit gebied een betekenisvolle bestemming te maken, is een nauwe samenwerking tussen de belangrijkste stakeholders essentieel, onder een gedeelde, ambitieuze en allesomvattende collectieve merkstrategie:

- Niet voor individuele 'postzegels', maar voor een samenhangende 'collectie' die een sterk ensemble vormt, waarin verbinding centraal staat.
- Een strategie waarbij bedrijven, instanties, stichtingen, bewoners en lokale partijen spontaan kunnen aanhaken en actief kunnen bijdragen.
- Een samenwerkende organisatie, vergelijkbaar met Gelderse Kastelen & Landschap, die erfgoed dat dreigt te vervallen opkoopt en nieuw leven inblaast. Denk aan een 'Frisian Heritage Foundation' om dezelfde rol in Fryslân te vervullen. Een organisatie die de kracht heeft om doelen te bereiken die voor individuele eigenaren onhaalbaar zijn.
- Een integrale aanpak voor beleidsprogramma's die erfgoed, gastvrijheid, landbouw, natuur en de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) samenbrengt.
- Financiële steun van ongeveer € 1 miljoen, aan te vragen bij de Europese Unie, de Rijksoverheid (Regio- en Erfgoeddeals) en Cultuurfondsen.

PLAN VAN AANPAK

Parklandschap Trynwalden

- Verkenning Parklandschap Trynwalden
- Rapportage

Groen Parklandschap Trynwalden

- Projectvoorbereiding Interreg Nederland Duitsland i.s.m EuropaPact Fryslân
- Projectaanvraag GLB/ SNN (vanaf okt. 2024 voor 2025)
 - Gebiedsperspectief, plan van aanpak
 - Bijeenkomsten landbouwers/ erfgoedeigenaren
 - Indicatie kosten uitvoering

Gastvrij Parklandschap Trynwalden

- Projectaanvraag Regiodeal (2024)
 - Regiomarketing, merkpositionering
- Onderzoek CELTH
 - Onderzoek Slimme groei van het Friese Kapitaal
 - Projectvoorstel Europese aanvragen/ EDR/ SNN
- Moestuinen voor de mienskip
 - Projectaanvraag Regiodeal (2024)
 - Projectaanvraag Rabobank foundation

Samenwerking/Presentatie

- Dag van het Friese Erfgoed

3 BEGROTING

Het Fries Erfgoed Collectief ontvangt als strategische- en kennisgedreven netwerkorganisatie geen financiële bijdrage en heeft geen financiële middelen toegewezen gekregen vanuit het Ontwerp Programma Erfgoed 2025-2028. Het collectief werkt projectmatig en heeft dit initiatief uit eigen middelen betaald om te laten zien dat het door samenwerking uiteindelijk een project oplevert van € 160.000,-.

FB Oranjewoud heeft voor dit jaar nog de toezegging gedaan om de financiële bijdrage van de overheden te verdubbelen. Samen met Merk Fryslân wordt ingezet op een Europese aanvraag die in 2025 een substantieel bedrag kan generen voor de uitvoering van het gastvrijheidsprogramma en de merkpositionering. Hetzelfde geldt voor de ruimtelijke agenda, waarbij wordt ingezet op het benutten van de Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB 2024) en Europese fondsen, realisatie 2025-2030.

Daarmee werkt het Fries Erfgoed Collectief als motor om in 2025 als zelfstandige organisatie te kunnen opereren en complementair werkt in het huidige erfgoedveld door cross-overs te maken met verschillende beleidsterreinen en economische programma's die nu vaak onbenut blijven. Het Fries Erfgoed Collectief heeft als uitdaging om te werken naar het voorbeeld van de National Trust, als een Frisian Heritage Foundation.

Merk Fryslân heeft toegezegd in dit project te willen samenwerken. Daarbij speelt het penvoerderschap bij een Europese aanvraag (Europapact). Het gaat ook om een organiserende rol om partijen bij elkaar te brengen. Ze zijn de verbindende schakel met (recreatie)ondernemers en de regio. De bijdragen zitten vooral in de ingebrachte uren (in kind).

NHL Stenden/ ETFI ziet kansen bij CELTH, samenwerking met een andere onderwijsinstelling in Nederland (co-creatie voor onderzoek om de sector en bestemmingen met kennis te helpen bij innovatie en duurzame ontwikkeling). Het betreft een bijdrage voor onderzoek van € 30.000,-.

EuropaPact voor een flagship-project Agenda Bleu Delta (speerpunt Toerisme& Gastvrijheid één van de 6 thema's en prioritair in 2024 (grootschalig project, impact op de regio, Friese partijen trekken het project). Nader uit te werken.

	TOTAAL	Provincie Fryslân	Gemeente Tytsjerksteradiel*	FBO ranjewoud*	Stichting Staten en Stinzen*	Stichting Cultuur en Landschap Trynwâlden*	Stichting op Toetenburg*	Samenwerkende erfgoedpartners	Merk Fryslân (in kind)*	Fries Erfgoed Collectief (in kind)*	CELTH ETFI-Stenden (in kind)*	RegioDeal QOP	Overig
Parklandschap Trynwâlden verkenning Parklandschap Trynwâlden rapportage	9.000 30.000	15.000		15.000						9.000			
<u>Groen Parklandschap Trynwâlden</u> Projectvoorbereiding Interreg Nederland Duitsland i.s.m EuropaPact Fryslân	7.500 2.500							7.500					2.500
Projectaanvraag GLB/ SNN (vanaf okt. 2024 voor 2025) gebiedsperspectief, plan van aanpak bijeenkomsten landbouwers/ erfgoedeigenaren Indicatie kosten uitvoering	2.500												2.500
<u>Gastvrij Parklandschap Trynwâlden</u> Projectaanvraag Regiodeal (2024) regiomarketing, merkpositionering	60.000 30.000		15.000	15.000					5.000			25.000	
<u>Onderzoek CELTH</u> Onderzoek Slimme groei van het Friese Kapitaal Projectvoorstel Europese aanvragen/ EDR/ SNN											30.000		
<u>Moestuinen voor de mienskip</u> Projectaanvraag Regiodeal (2024) Projectaanvraag Rabobank foundation	5.000 3.500											5.000	3.500
Samenwerking/Presentatie Dag van het Friese Erfgoed	10.000				1.500	2.000	1.500		5.000				
TOTAAL	160.000	15.000	15.000	30.000	1.500	2.000	1.500	7.500	10.000	9.000	30.000	30.000	8.500

* toegezegde bedragen van samenwerkende partijen

SAMENWERKENDE PARTIJEN DIE NODIG ZIJN EN AL HEBBEN TOEGEZEGD (*):

- FB Oranjewoud*
- Provincie Fryslân
- Gemeente Tytsjerksteradiel*
- Merk Fryslân*
- Steunpunt Monumentenzorg*
- Monumentenwacht*
- It Fryske Gea (IFG)*
- Landschapsbeheer Friesland*
- Friese Milieu Federatie (FMF)*
- Staatsbosbeheer (SBB)
- Natuurmonumenten
- Wetterskip Fryslân
- Stichting Alde Fryske Tsjerken (SAFT)*
- Vereniging Noardlike Fryske Walden*
- Stichting Staten en Stinzen*
- Stichting Cultuur en Landschap Trynwâlden*
- ANWB*
- Rabobank*
- European Tourism Futures Institute (ETFI - NHL Stenden)*
- Centre of Expertise Leisure, Tourism and Hospitality (CELTH)*
- Toeristische Alliantie Fryslân (TAF)
- Innovatiepact Fryslân (IPF)
- Circulair Fryslân

Deze brede gewenste en aanwezige coalitie van organisaties, van natuur- en erfgoedbeheer tot financiële en toeristische instellingen, vormt samen een krachtige basis om het potentieel van het gebied optimaal te benutten. Elk met een unieke bijdrage, zetten ze samen de schouders onder dit ambitieuze project.